ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՀԱՏՈՐ Խ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 1, 1911 ԹԻՒ 3

Սիրելի ազգաք,

Արդէն սակէ առաջ անցեալ տարուան վերջին առիթով ձեզի գրուած էր ձեր դիրքերուն, ձեր կալվածքի անձնական մասնաւորապէս մասին, և բացատրուած թէ ինչ տեսակ դիրքերով պէտք է ճոխացընէք ձեր մատենադարանները։ Լսուած էր նաև թէ պէտք չէ առնէք վերջ մը՝ պարզապէս գիրք ըլլալուն համար, այլ նկատի առնելու էր անոր ձեզի ունենալիք օգտակարութիւնը։ Եւ այս անգամ ձեզի այդ առիթով յանձնարարուած գիրքի տեսակներէն մէկուն վրայ ուզի պիտի ծանրանամ և պիտի փորձեմ աւելի բացատրել անոր օգտակարութիւնը։ Ցնսակը որոն վրայ պիտի գրեմ՝ կենսագրական գիրքերու տեսակն է։ Բայց նոյն ըսել պէտք եմ՝ թէ մեր Հայ գրականութեան մէջ մեր գեղատի ընթերցողներուն համար մասնաւորապէս պատրաստուած կենսագրական գիրքերու չարքեր չունինք դժբախտաբար։ Մեր ունեցածները թէև մեր հիմակուան պէտքերը չեն գոհացներ, բայց կը յուսանք թէ պէտքի զգայութեան համեմատութիւնով պիտի տրուի նաև գոհացումը, և մենք ալ քաղաքակիրթ ազգերու պէս պիտի ունենանք գեղատի ընթերցողներու համար յատկապէս պատրաստուած օգտակար ու հրահանգիչ գիրքերու չարքեր։

Ինչպէս ամէն տեսակ գիրքերու, նոյնպէս ալ կենսագրական գիրքերու ընթերցումը պէտք է ըլլայ ուշադրութիւնով, պտտմուած դէպքերուն և յայտնուած գաղափարներուն վրայ լրջօրէն անդրադառնալով և անոնց մեր սովորական կեանքին և հետապնդած կեանքի նպատակին ունեցած առնչութիւնն ու հրահանգութիւնները նկատողութեան առնելով։ Եթէ ոչ՝ միայն կարդալ և դէպքերն ու դէմքերը մեր յիշողութեան մէջ, որ մասնաւորապէս սուր է մեր գեղատի տարիքին առեն, ամբարելով չէ որ պիտի կրնանք քաղել ապասուած իրական օգուտը։ Անզգոյշ ու հեւ ի հեւ ընթերցում մը պարզապէս ժամանակաւորութիւն կը նշանակէ։

Կենսագրական գիրքերը, որոնք ընդհանրապէս անցեալ մարդերու կեանքերուն նկարագրութիւններն են, մեզի համար օրինակելի և տիպար կեանքեր կը ներկայացնեն յաճախ։ Օրվոհետև ընդհանրապէս կը խօսին այն տեսակ կեանքերու մասին, որոնք կա՛մ ամբողջ նկարագիրով կա՛մ նկարագիրի գլխաւոր գիծերով արժանի են կենսագրուելու։ Զոր օրինակ, երբ կարդանք Աբրահամ Լինքոլնի մը խեղճ դիւղական իրավիճակ մը մինչև նախագահական աթոռ, Տէյվիտ Լիվինկըսթընի մը աղքատիկ վիճակէ մը այնչափ յարգուած դիրքի մը բարձրանալը, մեր մէջէն ազքատ ու նիւթապէս աննախանձելի վիճակի մէջ գտնուողներէն շատերուն ալ կուրծքը չո՛ւոիր բարձր ներշնչումներով։ Երբ գեղատութեան